

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησιαί.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6 26 Φεβρουαρίου 1878

ΠΑΝΟΜΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

Σπυριδων

Ἡ ἀνωτέρω ὑπογραφή ἐλήφθη ἐκ τῶν ἐπομένων ἀ-
φελῶν στίχων, οὓς ὁ γεραίὸς ψάλτης τοῦ Δ ἡ μ ο υ ἀπηύ-
θυνε, τῇ 1 ἰανουαρίου 1871, πρὸς τὴν ἀνεψίαν αὐτοῦ Κυ-
ρίαν Ἑλένην Ν. Μαυροκορδάτου, εἶνε δὲ ἐκ τῶν τελευ-
ταίων οὓς οὗτος ἔγραψε. Σ. τ. Δ.

Τὸ πηδάλιον ἐκρέμων οἱ ἀρχαῖοι ἴστων καπνῶν,
ὅταν ἐπιπταν τὰ φύλλα, κ' ἤρχετο βαρὺς χειμῶν,
καὶ ἀτάρραχοι τὸ κύμα ἔβλεπαν ἀπὸ τὴν γῆν
ν' ἀγριεῦν καὶ ν' ἀφρίξῃ ἴστων ἀνέμων τὴν πνοήν.
Κ' ἐγὼ τώρα ὑπεργηράσας τῶν θορύβων ζῶ μακράν,
καὶ τὸν ταρχώδῃ κόσμον ὡς ἀπλὴν ἐλέπω σκιάν.
Ἐπαυσα περὶ νὰ γράφω, ἔπαυσα νὰ στιχοιργῶ,
καὶ κινῶ τὸν κάλαμόν μου μόνον ὅπως σ' εὐχθῆθῃ.

ΠΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΟΣ, ΛΙΤΟΤΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

[Κοινωνικὴ μελέτη].

Ὁ ἀναγινώσκων τὰς τέσσαρας ταύτας λέξεις
τῆς ἐπιγραφῆς τῆς προκειμένης μελέτης θέλει
κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνάψει αὐτὰς φυσικῶς
καὶ κατὰ λέξιν ἀνὰ δύο, τὴν μὲν πτωχείαν μετὰ
τῆς λιτότητος, τὴν πολυτέλειαν δὲ μετὰ τοῦ
πλούτου. Σκεπτόμενος θεδαίως κατὰ λογικω-
τάτην ἀκριβείαν, ὅτι οἱ νεοφανεῖς ἀσπαράχοι
τιμῶνται τριῶν δραχμῶν κατὰ δέσμην, ὅτι οἱ
ἀσπαράχοι εἶνε λίχνευμα μᾶλλον ἢ φαγητόν,
καὶ ὅτι τὰ λιχνεύματα προϋποθέτουσι τὰ φα-
γητά, θέλει συμπεράνει, κατὰ λογικωτάτην ἐ-
πίσης ἀκριβείαν, ὅτι ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ
τρώγῃσι καὶ τρώγουσι συνήθως νεοφανεῖς ἀσπα-
ράχους, ὅσοι περισσεύουσι φαγητοῦ καὶ ἀφθο-
νοῦσιν, ἐννοεῖται, χρήματος. Περὶ ὀρέξεως δὲν
πρόκειται, καθότι ἡ ὀρεξίς τῶν προσφάτων ἀ-
σπαράγων δὲν εἶνε προνόμιον ἐξαιρετικῶν τά-
ξεώς τινος ἀνθρώπων, καὶ, ἂν ἡ μοῖρα ἐδημιούρ-
γησε διάφορα τὰ θαλάντια καὶ τὸ περιχόμε-
νον αὐτῶν, ἡ φύσις ὅμως ἐδημιούργησεν ὁμοίους
τοὺς οὐρανίσκους τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁμοίους
σχεδὸν αὐτῶν τοὺς στομάχους. Ἄν δὲ μετὰ
τῆς αὐτῆς λογικῆς ἀκριβείας ἐξακολουθήσῃ σκε-
πτόμενος ὁ ἡμέτερος ἀναγνώστης, θέλει ἐπίσης
ἀναλογισθῇ, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ μεταξωταὶ ἐσθῆτες

καὶ τὰ τρίχαπτα εἶνε ἀκριβαὶ συνήθως καὶ θα-
ρύτιμοι, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φορῶσιν αὐτὰς εἰμὴ
μόνον τῶν πλουσίων αἱ γυναῖκες, ἐκεῖνων δη-
λαδῇ, οἵτινες τοσοῦτον ἔχουσι στρογγύλον τὸ
πουγγίον αὐτῶν, ὥστε ἀποῦ φάγωσι μέχρι κόρου
προσφάτους ἀσπαράχους, δύνανται νὰ ἐνδύωσι
καὶ τὰς συζύγους αὐτῶν μέχρι κόρου δι' ἐσθή-
των μεταξωτῶν.

Τὰς σκέψεις ταύτας ἐπιβάλλει ἡ λογικὴ, καὶ
δι' αὐτὸ ἐλέγομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ λογικὸς ἡμῶν
ἀναγνώστης θέλει συνάψει τὸν πλοῦτον μετὰ
τῆς πολυτελείας καὶ τὴν πτωχείαν μετὰ τῆς
λιτότητος, ἀναλογιζόμενος καὶ συμπεραίνων, ὅτι
ὅπως ἡ πολυτέλεια εἶνε συνέπεια τοῦ πλούτου,
οὕτω καὶ ἡ λιτότης εἶνε τῆς πτωχείας ἀνάγκη.
Δυστυχῶς ὅμως ἡ λογικὴ δὲν συμφωνεῖ πάντοτε
καὶ πανταχοῦ πρὸς τὰ πράγματα· ἐν Ἑλλάδι
δὲ ἰδίως, καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις, ψεύδει συνή-
θως ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια τὴν αὐστηρό-
τητα τῆς λογικῆς. Εἶνε δὲ φυσικὴ ἡ τοιαύτη
παρ' ἡμῖν ἀνωμαλία, οὕτε πρέπει νὰ ἐξνίξῃ τὸν
προσεκτικὸν καὶ βαθύνουν παρατηρητὴν. Ὅπως
τὰ ἐν ζυμῶσει διατελοῦντα ῥευστὰ φέρουσι συ-
νήθως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ὅλην ἐκείνην
τὴν ἰλὺν, ἥτις εἰς τρύγα μεταβαλλομένη θέλει
μετ' ὀλίγον καταβῇ εἰς τὸν πυθμένα—τὴν φυ-
σικὴν αὐτῆς θέσιν,—οὕτω καὶ εἰς τὰς ἀστάτους
καὶ ζυμουμένας ἔτι κοινωνίας ἀνατρέπεται ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ φυσικὴ τῶν πραγμάτων θέσις,
καὶ πολλὰ γίνονται ἄνω κάτω, καὶ ἀπορεῖ πρὸς
τὸ παράδοξον ὁ ἐπιπολαίως τὰ πράγματα με-
λειτῶν. Τοιοῦτό τι συμβαίνει σήμερον καὶ ἐν τῇ
ἐλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἰδίως δὲ τῇ ἀθηναϊκῇ, ἥτις,
ὡς πρωτεύουσος κοινωνία, οὐ μόνον εὐλόγως
καὶ δικαίως ἀξιοῖ νὰ νομοθετῇ καὶ διὰ τὴν λοι-
πὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἤρξατο δυστυχῶς ἀπὸ
τινος εἰς πρότυπον τῶν ἐπαρχιῶν χρησιμεύουσα.

Ἡ ἀνατροπὴ αὕτη τῆς φυσικῆς τῶν κοινω-
νικῶν φαινομένων ἀναπτύξεως εἶνε κοινωνικὸν
ἀληθῶς δυστύχημα ὅπου καὶ ἂν ἐπέλθῃ, πολὺ
δὲ μείζον καὶ λυπηρότερον ἀνταντιρῆτως, ὅσα-
κις ἐπέρχεται εἰς ἔθνη μικρά, εἰς πολιτείας
πτωχὰς καὶ μόλις τὴν βρεφικὴν αὐτῶν ἡλικίαν
καταλιπούσας. Τοιαύτη νηπιώδης ἔτι κοινω-
νία εἶνε ἡ ἐλληνικὴ, καὶ διὰ τοῦτο μέγα δι' αὐ-
τὴν δύναται νὰ κληθῇ δυστύχημα τὸ φαινόμε-
νον ἐκεῖνον, περὶ οὗ ἐπιλαμβανόμεθα νὰ ἀνακοι-

νώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὀλίγας ἡμῶν σκέψεις καὶ παρατηρήσεις.

Ἡ πολυτέλεια ἐκρίθη πάντοτε καὶ κρίνεται σήμερον ἔτι διαφόρως καὶ ποικίλως παρὰ τῶν κοινωνιολόγων. Πολλοὶ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν λέπραν ἐν πάσῃ οἰαδῇ ποτε περιπτώσει, καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς πλουσίοις, καὶ τὴν καταδικάζουσιν ἀνεπιφυλάκτως, ἰσχυρίζομενοι ὅτι ἡ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ δαπάνη, ἡ θεραπεία οὐχὶ πραγματικῶν ἀλλ' ἀνυπάρκτων, συνθηματικῶν καὶ φαντασιωδῶν μόνον ἀναγκῶν, καὶ αὐτὴ τέλος ἡ ἐκ τοῦ περιττοῦ τῶν περιττῶν προμήθεια εἶνε νόσημα κοινωνικόν, παραλύον τὰ νεῦρα καὶ τὴν παραγωγικὴν δύναμιν τῶν ἐθνῶν, καταβάλλον τὰ εὐγενῆ των αἰσθήματα, καταστρέφον διὰ τῆς ἀβροδιαίτης τὸ γενναῖον τοῦ φρονήματος καὶ ἀποπνίγον, ἐν ἐκείναις μάλιστα ταῖς πολιτείαις, ὧσιν ὁ ἐθνικὸς προορισμὸς διατελεῖ ἔτι ἀνεκπλήρωτος, πᾶσαν περὶ τοῦ μέλλοντος σκέψιν καὶ πᾶσαν περὶ ἐθνικοῦ μεγαλείου μέριμναν. Ἄλλοι δὲ τούναντίον, οὐχὶ δυστυχῶς οἱ ἀσημέτεροι οὔτε οἱ ὀλιγώτερον ἔχοντες τὸ κύρος τοῦ λόγου, ἀντιδοξοῦσιν ὅτι ἡ πολυτέλεια εἶνε οὐ μόνον ἀνάγκη τῶν πλουσίων κοινωνιῶν, ἀλλ' αὐτόχρονη καὶ καθήκον τῶν εὐπορούντων. Ἡ πολυτέλεια, λέγουσιν οὗτοι, ἀνοίγει πόρους εἰς τὴν βιομηχανικὴν τῶν ἐθνῶν παραγωγὴν, προκαλοῦσα τὴν ἀμιλλαν τῶν βιομηχάνων καὶ κεντρίζουσα τὴν ἐρευρητικὴν τοῦ πνεύματός των, ἀσχολοῦσα τὰς ἐργατικὰς δυνάμεις τῆς πολιτείας, πληροῦσα ἐκ τοῦ περισσεύματος τῶν πλουσίων ταμείων τὸ κενὸν τοῦ πτωχοῦ θαλαντρίου, καὶ διατιθεμένη τὰ ψυχία τῆς ἀφθονούσης τραπεζῆς εἰς χορτασμὸν τοῦ πεινῶντος πένητος.

Ἄλλ' ὅπως δῆποτε καὶ ἂν κρίνωσι περὶ τῆς πολυτελείας οἱ περὶ τὰς κοινωνίας σήμερον φιλοσοφούντες, αἱ περὶ αὐτῶν κρίσεις των δὲν ἀνάγονται εἰς τὸ προκείμενον ἡμῶν θέμα τοῦ λόγου, καθότι περιστρέφονται εἰς τὴν εὐλογον καὶ φυσικὴν καὶ εὐεξήγητον πολυτέλειαν, τὴν ἐκ τοῦ περιττοῦ πολυτέλειαν τῶν εὐπόρων καὶ πλουσίων. Τὸ νὰ δαπανᾷ ὁ πλούσιος ὅσα καὶ ὅπου καὶ ὅπως θέλει, εἶνε λίαν φυσικόν. Δὲν βλάπτει μὲν ἑαυτὸν, ὠφελεῖ δὲ μᾶλλον ἢ ζημιοῖ, ἀμέσως τοῦλάχιστον, τοὺς ἄλλους. Κάμνει μὲν τὴν ἐπίδειξίν του, διότι τέλος πάντων εἶνε κύριος νὰ ζῇ κάλλιον τῶν ἄλλων, νὰ τρώγῃ ὅ,τι θέλει, νὰ ἐνδύεται ὅπως θέλῃ, νὰ ἔχῃ ἀμάξας καὶ θεωρεῖα, νὰ δίδῃ γεύματα καὶ χοροὺς, ἀλλ' ἡ ἐπίδειξις αὕτη, ὅσον αὐστηρῶς καὶ ἂν κριθῇ ὑπὸ θαυτέραν ἠθολογικὴν ἔποψιν, δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς κοινωνικὸν ἐγκλημα, ἐν μέσῳ τοῦλάχιστον μεγάλων καὶ κατηρτισμένων κοινωνιῶν, ὅπου καὶ αἱ κοινωνικαὶ κλάσεις εἰσὶν ἀκριβῶς καὶ δυσυπερβάτως διηγεκρίμεναι, καὶ ὁ τῆς μιμήσεως πειρασμὸς δὲν εἶνε πλέον νόσημα κοινωνικόν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν

γένει οὐ μόνον γνωρίζουσι τί εἶνε καὶ τί ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ λησμονήσωσιν ἐνίοτε, ἀναγκάζονται νὰ τὸ ἐνθυμηθῶσιν ὑπὸ τὴν χλεύην καὶ τὴν ἐπιτακτικὴν πίεσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Παρ' ἡμῖν ὅμως σπανίζει μεγάλως ἡ φυσικὴ ἐκείνη καὶ εὐλογος πολυτέλεια, ἀφθονεῖ δὲ τούναντίον ἡ ἄλογος καὶ παράδοξος. Παρ' ἡμῖν δαπανῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφθόνως καὶ σπατάλως οἱ δυσαναλόγους πρὸς τὴν σπατάλην ταύτην ἔχοντες τοὺς οἰκονομικοὺς αὐτῶν πόρους, οἱ πτωχοὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἢ καὶ μετρίας περιουσίας ἄνθρωποι, οἱ πλούσιοι δὲ τούναντίον φειδωλεύονται καὶ χρηματίζουν ἔτι μᾶλλον.

Πλὴν ὀλίγων, ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, αἵτινες παρέχουσιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ τὸ θεάμα τῆς ἐλλόγου πολυτελείας, ὁ πλούτος ἐν Ἑλλάδι σπανίως ποὺ ἀπαντᾷ μετ' αὐτῆς, καὶ ἂν ποὺ συναντηθῇ, ἀφορμὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς τοιαύτης συμπτώσεως εἶνε ἡ ὀψιμότης τοῦ πλούτου ἢ ἐπίδειξιν πυρετὸς, ἢ κενόδοξον σχέδιον πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς προαγωγῆς. Οὐδὲν δὲ σχεδὸν ἀπαντᾷ τις παρ' ἡμῖν παράδειγμα τοῦ σοβαροῦ ἐκείνου, τοῦ ἐκυτὸν σεβομένου καὶ τὴν ἀποστολὴν του συνειδότος πλούτου, ὅστις ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι τῶν εὐρωπαϊκῶν κοινωνιῶν μεταβάλλει σχεδὸν πάντοτε τοὺς οἴκους τῶν πλουσίων διὰ τῆς λογικῆς καὶ εὐκόσμου πολυτελείας εἰς κυψέλας εὐεργετικὰς, ἀφ' ὧν οὐ μόνον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως σιτίζεται κόσμος ὀλόκληρος ἐργατικὸς καὶ βιομήχανος, ἀλλὰ καὶ ἄλλος κόσμος, ἀνώτερος μὲν διανοητικῶς ἀλλὰ πενιχρὸν παρὰ τῆς μοίρας λαχὼν τοῦ χρήματος τὸ τάλαντον, ἀποδέχεται φῶς καὶ θερμότητα, ἐμφύχουσιν ὕλικὴν καὶ νοήμονα ὑποστήριξιν. Σπάνιον δυστυχῶς εἶνε παρ' ἡμῖν εὐρημα ἔστω καὶ πενιχρὰ τις βιβλιοθήκη εἰς οἶκον πλουσίου, ἔτι δὲ σπανιώτερον πινακοθήκη ἐξ ὀλίγων ἀλλὰ καλῶν εἰκόνων ἢ εὐμορφόν τι γλυπτικὸν καλλιτέχνημα. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ καὶ καταφανέστερα τοῦ πλούτου δείγματα, τὰ ἀνετώτερον μὲν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὕλικου βίου μαρτυροῦντα, κατελέγχοντα δὲ συνάμα καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς φυσικῆς ἐκείνης ἀνάγκης τοῦ πλούτου εἰς μετὰδосιν αὐτοῦ καὶ κοινωνολογῆσιν, εἰσὶν ἐπίσης σπάνια ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ, ἢ, ἂν ποὺ ἀναφαινῶνται, ὑπερφαίνουσιν, οὐχὶ τὴν εἰλικρινῆ ἐκείνην πολυτέλειαν τῶν πλουσίων, ἀλλὰ τὸν τυφὸν μᾶλλον καὶ τὸν ἐπιδεικτικὸν πυρετὸν τῶν ὀψιπλοῦτων.

Τί τοῦτο βλάπτει; ἴσως ἐρωτήσωσι πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀναγνοστών. Οὐδὲν, ἀποκρινόμεθα, οὐδὲ μνημονεύομεν τοῦ πράγματος ὅπως τὸ κατακρίνωμεν. Εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι *est modus in rebus*, ἥτοι ὅτι τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλὸν ἐὰν μὴ καλῶς γένηται, καὶ ὅτι ἐπομένως καὶ αὐτὴ ἡ τῶν πλουσίων πολυτέλεια, κακῶς γινόμενη, ζημιοῖ μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ τὴν κοινω-

νίαν, διότι καὶ τὸν φθόνον κινεῖ, καὶ τῆς μισήσεως τὸν πειρασμὸν διεγείρει, καὶ εἰς εὐολίσθους παράγει ἀτραποὺς τοὺς ἀνοήτους. Ἀλλὰ, τέλος πάντων, τί μέλει ἡμῖν δύνανται εὐλόγως νὰ παρατηρήσωσιν οἱ οὕτω δαπανῶντες πλούσιοι, τί μέλει ἡμῖν, ἂν ὑπάρχουσι φθονεροὶ καὶ ἀνόητοι, τί πταίωμεν ἡμεῖς ἂν σκιάσωσιν ὀλίγοι βάρβαροι, διότι θέλουσι καὶ καλὰ νὰ γείνωσι βόες ὡς ἡμεῖς; Οὐδὲν βεβαίως μέλει αὐτοῖς, οὔτε πρέπει νὰ τοῖς μέλη ἐκ τῆς ἀτομικῆς των ἐπόψεως. Μέλει ὅμως πολὺ εἰς τὸν πολὺν κόσμον, ἔτι δὲ περισσότερον μέλει καὶ πρέπει νὰ μέλη εἰς τὸν περὶ τῆς ἐν γένει καλῆς ἢ κακῆς, ὑγιούς ἢ νοσηρᾶς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας κοινωνίας μελετῶντα, καὶ εὐλόγως περὶ αὐτῆς ἐνδιάφερόμενον.

Ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦτο, ὅπερ μακρὰς καὶ σπουδαίας μελέτης ἡδύνατο νὰ καταστῇ ὑποκείμενον, εἶνε ξένον τῆς σημερινῆς ἡμῶν διατριβῆς. Δὲν ἀδιαφοροῦμεν μὲν, ἂν καὶ πῶς δαπανῶσιν οἱ πλούσιοι παρ' ἡμῖν, ἀφίνομεν ὅμως εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν τὴν περὶ τούτου μελέτην, ἐπιλαμβάνομεθα δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν παραδόξου, τουτέστι τῆς πολυτελείας τῶν μὴ πλουσίων, ἥτις καὶ παριστᾷ τὰ συμπτώματα πολὺ σπουδαιοτέρας καὶ κινδυνωδετέρας κοινωνικῆς νόσου, θέλει δὲ, δεινυμένη, καταστῇ ἀναποδράστως θανατηφόρος γάγγραινα τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς βεβαίωσιν τοῦ λυπηροῦ τούτου φαινομένου ἀρκεῖ μικρά τις μόνον, ἔστω καὶ ἐπιπολαία, παρατήρησις τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, κατὰ τὰς δημοσίας αὐτῆς συναθροίσεις. Ἄς ἐξέλθῃ ὁ παρατηρητικὸς ἡμῶν ἀναγνώστης, κυριακὴν τινα ἢ μουσικῆς ἡμέραν, εἰς τὰς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς Ὀμονοίας ἃς παρακολουθήσῃ τὸν περίπαικτον τῶν Πατησίων ἃς πορευθῇ θερρινὴν τινα ἐσπέραν εἰς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Φαλήρου τὰ ὑπαιθρα θέατρα ἃς παραμείνῃ τέλος ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τοῦ χειμερινοῦ ἡμῶν θεάτρου, περιάγων ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸ βλέμμα του ἀπὸ θεωρείου εἰς θεωρεῖον. Εἴμεθα ὀλίγοι δυστυχῶς καὶ γνωρίζομεθα. Γνωρίζομεθα δὲ οὐ μόνον προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ βαθύτερον ἔτι καὶ λεπτομερέστερον, σπανίως ἀγνωστοῦντες τίς ἐκαστος καὶ πόθεν, τί πράττει, καὶ—τὸ σπουδαιότερον—τί ἔχει. Ἄς παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης ἡμῶν ὁ περιέργος. Ἐκεῖ μὲν θὰ ἴδῃ διακοσιοδράχμου τινὸς δημοσίου μισθοφόρου τὴν σύζυγον μεταβαλοῦσαν εἰς ἐσθῆτα μεταξωτὴν ὀλόκληρον τοῦ ἀνδρός της μνηστῆτον ἐδῶ δὲ τῆς πλουτίας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα—ἐκείνην ἀκριβῶς ἥτις χθὲς ἔτι τὸ ἐσπέρας τῷ ἔφερεν ἐντὸς κανίστρου τὰ ὑποκάμισά του, καὶ εἰς τὴν ἐδώρησεν ὀλίγα κέρματα διὰ τὸν κόπον της—μεταμεμορφωμένην μὲν εἰς περίσκοσμον κυρίαν, καὶ φέρουσιν ἐφ' ἑαυτῆς

τοὺς κόπους ἐβδομάδων ὅλων τῆς ταλαίνης μητροῦς της, ἐλέγχουσιν ὅμως συνάμα διὰ τῆς χροιάς τῆς μορφῆς της—ἂν τυχὸν δὲν ἦνε καὶ αὕτῃ εορτάσιμος—ὅτι μακρὰς ἡμέρας ἐνήστευσε χάριν τοῦ κυριακοῦ ἐκείνου περιπάτου. Παρέκει θ' ἀπαντήσῃ μικρὸν τινα ὑπάλληλον ἐμπορικοῦ γραφείου ἀναδοκαταβαίνοντα μόνον ἐντὸς ἀμάξης τοῦ Σταδίου καὶ τῶν Πατησίων τὴν λεωφόρον μὲ ἀνθος εἰς τὴν κομβιοδόχην καὶ τὴν λαβὴν τοῦ ραβδίου του εἰς τὰ χεῖλη, ὀφείλοντα δὲ, βεβαίως μὲν τὸν κομψὸν του ἐπενδύτην εἰς δυστυχῆ τινα ῥάπτην, πιθανώτατα δὲ καὶ ἐβδομάδων ὅλων γεύματα εἰς ἐλεήμονά τινα ξενοδόχον. Εἰς τοῦ Φαλήρου τὴν ἀκτὴν καὶ τοῦ θεάτρου του τὰ ἐδῶλια θὰ εὔρῃ συχνότατα ὁ παρατηρητὴς ἡμῶν πολυπληθεῖς οἰκογενεῖας—πατέρας, μητέρας, θυγατέρας καὶ υἱοὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους—προσέχοντας εἰς τὸ ἄσμα τῆς σκηνῆς ἢ τρώγοντας παγωτὰ, ἐνθ' βεβαίως ἀνεπαρκῶς ἡγευμάτισαν. Εἰς τοῦ χειμερινοῦ μας τέλους θεάτρου τὰ θεωρεῖα θὰ ἴδῃ ἀνέτως ἀναπαυομένας καὶ ἐπιχαρίτως μειδιώσας οἰκοδεσποίνας, αἵτινες κατέλειπον βεβαίως οἶκοι σωρεῖαν παιδίων ἀτημελήτων καὶ φωνασκούντων, κυλιόμενων πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν μέσῳ τεμαχίων ἄρτου καὶ τυροῦ, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ῥυπαρᾶς τινος ἀνδρίας ὑπηρετίδος. Πανταχοῦ δὲ, ἀπλῶς εἰπεῖν, πανταχοῦ ὅπου ἂν στρέψῃ τὸ βλέμμα, θὰ καταπλαγῇ πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένην καὶ ἐπιδεικτικῶσαν πτωχείαν, τὴν ὑπὸ αὐταρκεῖς μειδίαμα σοφοῦσαν ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, τὴν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἄρτου δαπανῶσαν εἰς τὸ περισσεύμα τῆς ἐσθῆτος, τὴν ἀφελῶς πιστεύουσιν, ὅτι ἐκλαμβάνεται ἀντὶ πλούτου. Τίς ὅμως ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν κοινωνίᾳ ἀπατᾶται ἐκ τῆς πρὸς τὸ θεαθῆναι παράφρονος δαπάνης; τίς ὁ ἀγνοῶν τὸ περιεχόμενον καὶ θαμβούμενος ἐκ τοῦ περιέχοντος; τίς ὁ ἀφελὴς ἐκεῖνος, ὅστις παραγνωρίζει τὸ σεσηπὸς ξύλον ὑπὸ τὸν καλύπτοντα ψευδόχρυσον; Οὐδεὶς βεβαίως, διότι, ὡς προείπομεν, εἴμεθα ὀλίγοι δυστυχῶς καὶ γνωρίζομεθα. Διὰ τοῦτο δὲ, ὅσον καὶ ὅπως ἂν ἐνδυθῶσιν, ὅσον καὶ ὅπως ἂν ἐπιδειχθῶσι δημοσίᾳ, ὅσον καὶ ὅπως ἂν καλύψωσιν ἀληθὴ καὶ ἐντιμὸν πολλάκις πενίαν ὑπὸ πλοῦτον ψευδῇ οἱ νομίζοντες ἀρκοῦσαν τῶν πολλῶν τὴν γνώμην εἰς εὐτυχίαν τῶν ὀλίγων, ματαία ὅμως εἶνε ἡ προσπάθεια, καὶ ἀνωφελεῖς οἱ ἀγῶνές των, διότι βλέποντες αὐτοὺς, μειδιῶσι μὲν ἐξ οἴκτου οἱ ἀπαθέστεροι, ἐρωτῶσι δὲ περιέργως ἀλλήλους οἱ νευρικώτεροι: «Ποῦ τὰ ῥοίσκει λοιπὸν καὶ ἐξοδεῖ;» οἱ δὲ ἀπερισκεπτότεροι καὶ ἀναφωνοῦσιν ἴσως δυσάρεστον τι καὶ προπετὲς ἐπιρῶνημα ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Πάντες δὲ γελῶσιν, οἱ μὲν ἐνδομύχως, οἱ δὲ καὶ ἐπιφανῶς ἐπὶ τῇ παραδόξῳ ἐκείνῃ μωρίᾳ, ἥτις ἀφίνει νῆστιν τὸν ἴδιον στόμαχον ἵνα τέρ-

ψη τοὺς ξένους ὀφθαλμούς. Ἰσως καὶ διὰ τοὺς γελῶντας γελῶσιν ἄλλοι. Οὐδὲν παράδοξον, διότι ὁ μῦθος τῆς ξένης δοκοῦ, ὅσον παλαιὸς καὶ ἂν ᾖ, ἔχει ἐπὶ καιρὸν πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὴν ἐφαρμογὴν. Τοῦτο ὅμως ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ ἀνοήτως παρ' ἡμῖν σπαταλῶντες εἰσὶ πολὺ πλείονες τῶν ὑποτιθεμένων, καὶ ὅτι ἡ ἐπιδημία ἐν γένει εἶνε ἔτι μᾶλλον διαδεδομένη.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς νόσου καὶ τῆς αἰτιολογίας τῆς, ἵνα λαλήσωμεν ἐπὶ τὸ παθολογικώτερον. Τὰ δὲ περὶ τῆς προγνώσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐκβάσεως, ὡς λέγουσιν οἱ ἰατροὶ, εἰσὶ βεβαίως πολὺ δυσχερεστότερα καὶ ἀπαισιώτερα. Ἄν ἡ ἀνόητος πολυτέλεια εἶνε καθόλου λέπρα καὶ φραγέδαινα τῶν μικρῶν καὶ ἀσυμπήκτων ἔτι κοινωνιῶν, ἡ τῶν ἀπόρων ὅμως σπατάλη, ἡ ἐκ χρῶν συνήθως, ἐκ στερησεως τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐκ τῆς ἀσιτίας ἔτι αὐτῆς, ἡ ἐκ κρυφίων ἄλλων καὶ δυσκολογῆτων μέσων πολλάκις τρεφομένη, εἶνε νόσημα κοινωνικὸν ἀνίατον, φέρον εἰς παντελὴ ἐκφασίαν ἠθικὴν, εἰς σῆψιν καὶ διάλυσιν τὴν ἀτυχῇ ἐκείνην κοινωνίαν, ἥς ὑπονομεύει τὸ σῶμα.

Πόθεν—ἀληθῶς—ἐπληρώθη χθὲς, ἡ πόθεν θὰ πληρωθῇ αὔριον ἢ μεθαύριον, ἡ τὴν ἄλλην ἐβδομάδα τὸ μεταξωτὸν ἐκείνο φόρεμα τῆς συζύγου τοῦ διακοσιοδράχμου ὑπαλλήλου; Σήμερον ἴσως ἐκ τῆς τοκογλυφικῆς προεξοφλήσεως τοῦ μισθοῦ του, αὔριον ἐκ θαρυτόκου συναλλαγματος, μεθαύριον ἐκ καταχρήσεως, καὶ τὴν ἄλλην ἐβδομάδα ἐξ ἄλλης ἀρρήτου πηγῆς.

Πῶς ἐπληρώθη ἡ θὰ πληρωθῇ ὁ ἀμαξηλάτης, ὁ ῥάπτης, ὁ ξενοδόχος τοῦ μικροῦ ἐκείνου ὑπαλλήλου ἐμπορικοῦ γραφείου; Διὰ μικρᾶς τινοῦ σήμερον προκαταβολῆς, δι' ὑποσχέσεων καὶ ψεύδους αὔριον, διὰ κρυπτοῦ μεθαύριον, καὶ μετ' ὀλίγον διὰ δικαστικοῦ κλητῆρος.

Πῶς κατορθοῖ ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος οἰκογενειάρχης νὰ ὀδηγῇ τρεῖς ἢ τετράκις τὴν οἰκογενειάν του εἰς τὰ θερινὰ θέατρα, καὶ νὰ παρέχῃ αὐτῇ ἀπαρκετιῶς τὴν διασκέδασιν ἐκείνην, ἥς κάλλιστα ἐστεροῦντο ἄλλοτε οἱ ἀθηναῖοι ἄστοι—ὅτε δὲν εἶχον αἱ Ἀθηναὶ Φάληρον καὶ Ἀπόλλωνα—ἥτις ὅμως κατέστη πλέον ἀναπόφευκτος εἰς τὴν ὑγίαν των; Οὐδ' αὐτὸς ἀκριβῶς τὸ γνωρίζει. Γνωρίζει τοῦτο μόνον ὅτι χρειάζεται πᾶσαν ἐσπέραν τοιαύτης θεατρικῆς ψυχαγωγίας δέκα περίπου δραχμᾶς, ὅτι δαπανᾷ οὕτως ἕκαστον μῆνα ὑπὲρ τὰς διακοσίας, ὅτι ἐσπατάλησε βαθμηδὸν μικρόν τι ἀποταμίευμα, ὅπερ εἶχε φυλάξει δι' ἀνευκαίαν ἐνδεχομένην ἀνάγκην, καὶ ὅτι... πρὸ τινων ἐβδομάδων ἔχασεν ἐν τέκνον του, διότι δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ τῷ παράσχῃ βοήθειαν. Χάριν τῆς ὑγείας τῶν ἄλλων, τὰ φέρει εἰς τὸ θέατρον τοῦ Φαλήρου!

Πόθεν τέλος στολιζέται ἡ δέσποινα ἐκείνη,

καὶ ἐνοικιάζει πᾶσαν σχεδὸν ἐσπέραν θεωρεῖα; Ἐρωτήσατε τὰ πολυπληθῆ τῆς τέκνα, ἅτινα κατακλίνονται ἄδειπνα καὶ οἰμώζοντα ἔρωτήσατε τὸν σύζυγόν τῆς, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ ἐπαίτῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κλειδιά θεωρείων, ὅστις χθὲς ἔτι σᾶς ἐζήτησε δάνειον πεντήκοντα δραχμῶν, καὶ αὔριον θὰ ἔχῃ μόλις νὰ προμηθευθῇ τὰ τρόφιμα τῆς ἡμέρας.

Ποῦ δὲ ἀπολήγει οὕτως ἡ ποικιλότροπος αὐτὴ ἀλλὰ μία πάντοτε κατὰ βάθος καὶ ἡ αὐτὴ πανταχοῦ παραφροσύνη, ἡ διὰ τῆς ἀνοήτου δαπάνης κενὴ καὶ ματαία ἐπίδειξις, ἡ χωρὶς τινος λόγου δημιουργία φανταστῶν ἀναγκῶν, καὶ ἡ ἐκ παντὸς τρόπου προσπάθεια εἰς θεραπείαν των;

Εἰς τὴν ταπεινώσιν ἐν πρώτοις κατόπιν εἰς τὸν ἐξευτελισμόν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν κοινὴν περιφρόνησιν, καὶ τέλος εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Εἰς ταῦτα δὲ δυστυχῶς καὶ πάντοτε, ταχέως ἢ βραδέως, λήγει συνήθως τὸ στάδιον τῆς ἐν τῇ πτωχείᾳ σπατάλης τοιαύτης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ἡ λυπηρὰ ἐκδασὶς τῆς μονομανίας ἐκείνης, ἥς τὰ ἀτυχῇ θύματα οὐδὲν ἄλλο ἐπιδιώκουσιν ἢ τὴν στίλβουσιν ἐπιφάνειαν καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ζῶσιν ἢ πρὸς ἀπάτην τοῦ κόσμου.

Πλὴν, «τί σοὶ μέλει περὶ τῶν ἀπολωλῶτων τούτων;» θὰ ἀναφωνήσωσιν ἴσως πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν μου. «Τί μεριμνᾷς περὶ ἀνθρώπων προφανῶς παραφρόνων, οἵτινες πάσχουσι μὲν βεβαίως ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶνε κύριοι νὰ δαπανῶσιν ὅσα καὶ ὅπως θέλουσιν, ὅσα καὶ ὅπως εὐρίσκουσι;» Δικαιοτάτη καὶ ὀρθὴ ἡ παρατήρησις· σπεῦδω δ' εὐθὺς νὰ διαβεβαιώσω τοὺς περιέργους μου τούτους ἀναγνώστας, ὅτι οὐδ' ἐλαχίστην ἔχω περὶ αὐτῶν φροντίδα, οὔτε εἶμαι τοσοῦτον ἄπλοῦς νὰ φρονῶ, ὅτι δύναται τις, ὅτι δῆποτε λέγων καὶ οἶα δῆποτε μαντευόμενος, νὰ συνετίσῃ αὐτοὺς ἢ διδάξῃ· οἱ παθόντες ἅπαξ τὸ ἠθικὸν τοῦτο νόσημα εἰσὶν ἀνίατοι δυστυχῶς, καὶ μάτην ἠθέλει τις προσπαθῆσαι νὰ ἀποτρέψῃ τὸ βῆμά των τῆς εἰς τὸ θάραλλον ἀγοῦσης. Ἡ ὁδὸς εἶνε τοσοῦτον ὀλισθηρὰ ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον συνάμα εὐάρεστος καὶ ὠραία, ὥστε ἐν πλήρει γοητείᾳ διέρχονται αὐτὴν συνήθως οἱ τῆς πολυτελείας προσκυνηταί, καὶ ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἀπογοητεύσεως σημάνῃ, τὸ βῆμα δὲν ὀπισθοχωρεῖ πλέον, διότι ἄλλως τε καὶ ματαία θὰ ᾔτο πᾶσα ὀπισθοχώρησις. Οὐδεὶς λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς ὁ λόγος εἰς οἰκοδόμησιν ἢ συνετισμόν. «Non ragioniam di lor.» Ἀφίνομεν τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἐκυτῶν νεκροὺς, καὶ παρερχόμεθα. Δὲν λησμονοῦμεν ὅμως τοὺς παλαιούς ἐκείνους καὶ βαθυσόφους Σπαρτιάτας, οἵτινες ἐμέθυσκον τοὺς ἐλωτάς των καὶ τοὺς ἐξέθετον κατόπιν οἰνοβα-

ρεῖς καὶ παραπαίοντες εἰς τὰ ὄμματα τῶν οὐδ' ἑνὸς, εἰς σωτήριον αὐτῶν παραδειγματισμόν. Ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει εἶνε ζῶν μιμητικόν· πολὺ δὲ μιμητικώτερον εἶνε ὁ Ἕλλην, καὶ κατὰ μείζονα ἔτι λόγον μιμητὴς εἶνε ὁ ὅμοιος τοῦ ὁμοίου του. Παρ' ἡμῖν δὲ μάλιστα, ὅπου καὶ πολιτεύματος πλημμελείαι καὶ πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς ἑλλειψίς ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἤρχισαν καταρρίπτουσαι καὶ καταρρίπτουσιν ὁσημέραι τὰ περισώζόμενα ἔτι ὅπωςδὴποτε παρ' ἄλλοις λαοῖς διαχωριστικὰ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ὄρια, καὶ ὅπου ἡ ἐπὶ ἰσότητι ἀξιώσις σπανιώτατα μὲν γενᾷ τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ἀμιλλαν πρὸς ἀπόκτησιν μείζονος ἱκανότητος καὶ μαθήσεως, συγχρότατα δὲ τοῦναντίον παράγει εἰς τὴν δουλικὴν ἀπομίμησιν τῶν ἐξωτερικῶν μόνον τρόπων, τοῦ ἥθους καὶ τῆς ἐνδυμασίας, παρ' ἡμῖν ὁ ἐκ τῆς μιμήσεως τοῦ κακοῦ κίνδυνος εἶνε σοβαρὸς ἀληθὺς καὶ αὐτόχρημα ὀλέθρου πρόξενος. Ἄν δὲ ἀνωτέρω, περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν πλουσίων λαλοῦντες, φοβήθημεν τὸν πειρασμὸν τῆς μιμήσεως, καὶ τὰ ἀπευκατὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀπόρων ἀποτελέσματα, προκειμένου ὅμως περὶ τῆς σπατάλης τῶν μὴ πλουσίων δὲν γενᾷται πλεόν φόδος ἐν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτόχρημα ἐσθαιότης, ὅτι τὸ μίσημα τῆς νόσου θέλει διαδοθῇ εἰς τὰ ὑγιᾶ ἔτι ὅμοια στρώματα τῆς κοινωνίας, ἂν μὴ πάντες οἱ δυνάμενοι συντελέσωσιν εἰς τὴν χάραξιν βαθείας ὑγειονομικῆς γραμμῆς μεταξὺ ὑγιῶν καὶ νοσούντων. Ἀποχωρίσωμεν, ὅπως εἶνε δυνατόν, τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ τῶν ἀπροσβλήτων, ἐμπνεύσωμεν εἰς τούτους τὸν τρόμον τῆς ἀσθενείας καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς· ἐργασθώμεν τέλος νὰ σώσωμεν τὸ δυνάμενον ἔτι νὰ σωθῇ, ἢ καὶ μὴ ταχέως μεταβληθῇ ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία σύμπασα εἰς «Hospice d'Incurables».

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΑΛΧΟΣ.

ΜΑΚΩΛΑΙΥ

Ὁ Θωμᾶς Βάθικτων Μακώλαιυ εἶλκε μὲν τὸ γένος ἐκ Σκωτίας, ἐγεννήθη δὲ τῇ 25 ὁκτωβρίου 1800 ἐν τῇ κυρίως Ἀγγλίᾳ. Περὶ αὐτοῦ μάλιστα ἡδύνατο νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἐγεννήθη ἱστορικὸς ἄμα καὶ ποιητὴς· διότι εἰς ἡλικίαν μὲν 12 ἐτῶν ἐπαρὰλλήλizeν ὡς στρατηγὸς τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον τῆς Σαβοΐας καὶ τὸν δοῦκα τοῦ Μαλβορόυγ, ὅχι ὅπως πράττουσι πολλοὶ παῖδες καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐνηλίκων, μὴ εἰδότες περὶ τίνος ὁμιλοῦσιν, ἀλλ' ἐν γνώσει πλείεστων ὅσα περὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐγράφησαν· τρισκαίδεκάτης δὲ συντάξεως ποιημάτων τι εἰς Γουλιέλμον Πίττ, τοσοῦτου λόγου ἄξιον, ὥστε ὁ περιφανὴς Mignet δὲν ἀπηξίωσε νὰ παραθέσῃ τὸν ἀνδρὸς ὅπερ ἀπήγγειλε τῇ 13 ἰουνίου 1863 τοῦ ἀνδρὸς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ παρεκτός τῶν

δύο ἐκείνων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς δυνάμεων, εἶχε καὶ δύο ἄλλας· ἀπαράμιλλον μὲν περὶ τὸ λέγειν δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ εὐκολίαν, χάριν καὶ δεινότητα, νοῦν δὲ πρακτικώτατον· ἐξ ὧν ἡ πρώτη, φυσικὸν ἀπύγασμα τοῦ ἱστορικοῦ πνεύματος, δὲν φαίνεται πάντοτε ἀναπόσπαστος αὐτοῦ δορυφόρος, ἡ δὲ δευτέρα λογίζεται ὅλως πρὸς τὴν ἐξαρσιν τῆς φαντασίας τοῦ ποιητοῦ ἀσυμβίβαστος.

Τοιαῦτα ὑπὸ τῆς φύσεως λαβὼν ἐφόδια, ὁ νέος Μακώλαιυ κατεκόσμησε καὶ κατωχύρωσεν αὐτὰ διὰ κλασικῶν σπουδῶν ἀτρύτων καὶ δι' ἐντριβούς περὶ τοὺς ἀγγλικούς νόμους μελέτης. Κατῆλθε δὲ εἰς τὸ στάδιον ὡς δικηγόρος· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ ἀναδειχθῇ νομοθέτης τοῦ ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἀχανοῦς τῆς Ἀγγλίας κράτους καὶ διὰ τῆς ἀκαταγωνίστου αὐτοῦ εὐγλωττίας νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων εἰς ἀναίρεσιν δις ἐψηφισμένων ἤδη νόμων, οὔτε πλουσίους εὗρε τότε πελάτας, οὔτε δίκας πολυκρότους. Μία κλοπὴ ὀρνίθων ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἀνατεθεῖσα αὐτῷ ὑπόθεσις. Ὅθεν ἑτέραν ἀμέσως ἐτράπη ὁδὸν πρὸς ἐκπόρησιν τοῦ ὀφειλομένου αὐτῷ κλέους· καὶ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐτῶν 25 τὴν ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τοῦ Ἐδιμβούργου δημοσίευσιν τῶν καλλίστων ἐκείνων ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν πραγματειῶν, δι' ὧν μετὰ ἐπιστήμης εὐρείας ἄμα καὶ ἀπηκριβωμένης, μετὰ κρίσεως λεπτῆς ἄμα καὶ ἀσφαλοῦς, μετὰ ἐμμεριθείας ἄμα καὶ χάριτος, μετὰ τέχνης ἄμα καὶ ἀφειλείας, ἐξεικόνισε τοὺς χρόνους καὶ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῆς βασιλίδος Ἐλισάβετ μέχρι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. Οἱ Ἀγγλοὶ δ' νομίζουσι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μικρᾶς ἱστοριογραφίας essay, λέξεως συγγενοῦς τῆς γαλλικῆς essai, ἥτις σημαίνει παρὰ τοῖς Γάλλοις τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον δοκίμιον, ἀλλὰ ἀπέχει νὰ ἐκδηλοῖ τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀγγλικοῦ ὅρου, τοῦ ἐμφανίζοντος πραγματείας περὶ βραχείαν μὲν τινὰ ὑπόθεσιν ἐνδιατρίβουσας, ὡς ἀριστα ὅμως καθ' ἑαυτὴν ἐξειρασμένην. Τούτου δὲ τοῦ εἶδους τῶν λόγων ἡγεμὼν ἀνηγορεύθη ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὁ Μακώλαιυ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν νομίζουσι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν καλλιέπειαν ἀσυμβίβάστους πρὸς τὴν τῶν δημοσίων πραγμάτων διεξαγωγὴν. Μικρὸν μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ ἐκείνην ὁ Μακώλαιυ, ἐξελέγη βουλευτής. Οἱ καιροὶ ἦσαν κρίσιμοι. Ἡκμαζε μὲν τότε ἡ Ἀγγλία εἴπερ ποτὲ χάρις εἰς τὴν εὐρυθμοῦ καὶ προαιώνιον λειτουργίαν τῶν συνταγματικῶν αὐτῆς θεσμῶν, ἀλλὰ οἱ θεσμοὶ οὗτοι, δι' αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἦσαν προαιώνιοι, διετέλουν ἐν πολλοῖς ἀλλότριον τῶν ἀναγκῶν τοῦ παρόντος χρόνου καὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν νεωτέρων γενεῶν. Οἱ καθολικοὶ Ἰρλανδοὶ εἰς οὐκ ὀλίγα ἑκατομύρια συμποσούμενοι ἐστεροῦντο,